

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу и
решавање неодложних питања

Кнеза Михаила 36, 11000 Београд

Србија

Број: Сл.

Датум: 31. 5. 2021.

имејл: sretotanasic@yahoo.com

sreto.tanasic @isj.sanu.ac.rs

predsednik@ossj.rs

телефон: +381 11 2180-248

+381 11 3208-224

+381 11 3208-221

Комисија за односе с јавношћу и решавање неодложних питања Одбора за стандардизацију српског језика је 31. маја 2021. године одржала састанак поводом усвајања Закона о родној равноправности и донела одлуку под насловом

НАСИЉЕ НАД СРПСКИМ ЈЕЗИКОМ

Један од основних задатака Одбора за стандардизацију српског језика, свеакадемијског и свеуниверзитетског научног тела, основаног 12. децембра 1997. године, споразумом четрнаест оснивача (Српска академија наука и уметности, Црногорска академија наука и уметности, Академија наука и уметности Републике Српске, Матица српска, Институт за српски језик САНУ, Српска књижевна задруга и осам филолошких, односно филозофских факултета на којима се изучава српски језик, у Београду, Новом Саду, Никшићу, Приштини, Нишу, Српском Сарајеву, Бањој Луци и Крагујевцу) јесте очување и унапређење норме српског језика, чије су три основне карактеристике системност, полифункционалност и еластична стабилост. А кад је у питању проширење норме, још и сврсисходност. Ове за лингвистику азбучне појмове треба поновити нелингвистима, који мисле да српски језик могу мењати по властитој вољи, а да притом и не знају који критеријуми морају бити задовољени да би „промене“ биле и нормативно прихваћене. Овде те критеријуме понављамо поводом *Закона о родној равноправности*, који је Скупштина Србије на предлог Гордане Чомић, министра за људска и мањинска права и друштвени дијалог, усвојила 20. маја 2021. године. И посланици који су великом већином гласова усвојили Закон и госпођа Чомић потпуно су игнорисали ставове Одбора за стандардизацију српског језика, чак у три наврата презентоване јавности: 2011, 2017. и 2021. пред само упућивање Закона у скупштинску процедуру. Игноришући експлицитне ставове Одбора за стандардизацију српског језика, као јединог меродавног тела, они ниподаштавају целокупну србистику као науку, ваљда сматрајући да су самим тим што су говорници српског језика истовремено и стручњаци за српски језик. Није Гордана Чомић једина која, иако неупућена у лингвистику и науку о српском језику, лаички и недобронамерно просуђује о строго стручним питањима српског језика. И то своје лаичко „резоновање“ уграђује у законске одредбе. При томе у великом луку заобилази не само србистичке научне критеријуме, него и све научне србистичке институције у Србији (катедре за српски језик, Институт за српски језик САНУ, а пре свих Одбор за стандардизацију српског језика). Уз то је Гордана Чомић, образлажући текст Закона посланицима, у Скупштини нагласила „да једино Одбор САНУ може да одлучи о називима занимања у женском роду, али да засад Одбор то није урадио“. Тиме је потпуно

обманула и посланике и јавност, јер је Одбор три пута изнео предлог како треба решавати и решити и употребно и законски питање родно сензитивног језика.

Одбор је указао да су одредбе Закона о родној равноправности у супротности са целом историјом норме српскога књижевног језика, а самим тим и са његовим системским и структурним правилима. Да само то поткрепимо једним примером. Они који су предложили и усвојили Закон очигледно мисле да је само довољно да се дода моциони суфикс *-ица* или *-ка* и да се створи језички „подобна“ лексема за особу женскога пола. При томе су заборавили да као што постоји општеупотребна, пасивна и потенцијална лексика, тако постоје и општеупотребне, пасивне и потенцијалне творенице. Општеупотребна лексика подразумева активну лексiku која је честа и обична у свакој комуникацијској ситуацији. Такви су нпр. родни парови лексема: *певач – певачица, слуга – слушкиња, плесач – плесачица, учитељ – учитељица, фризер – фризерка, јунак – јунакиња* и многе друге. С друге стране, у језику постоје новотворене речи или неологизми. То су речи чији је израз или садржај говорницима језика потпуно нов. Те новотворене речи нису активни део лексике. Да би постале активна, општеупотребна лексика, неологизми морају испунити три услова: а) морају бити у складу са творбеним системом српског језика, тј. творени уобичајеним творбеним начинима, б) морају бити потребни лексикону књижевног језика, тј. њихова употреба мора бити сврсисходна, и в) мора их прихватити већина говорника датог језика. Највећи број „родно сензитивних лексема“ које предлажу поборници датог закона не испуњава најмање два од наведена три услова: нису сврсисходне, и нису општеупотребне. Зато „родно сензитивне лексеме“ у следећим паровима, за разлику од претходно наведених, не припадају активном лексичком слоју српскога језика, односно не припадају општем лексикону српскога језика: *водич – водичица, хирург – хирушкиња, тренер – тренерка, стручњак – стручњакиња, говорник – говорница, бек – бекица*, и многе, многе друге. Надамо се да је сада и неупућенима у лингвистику јасно зашто лаички поглед на језик није у складу са језичким законитостима, него је директан атак на њих. Усвојени Закон једноставно укида разлику између општеупотребне и неологистичке лексике, заборављајући да је дуг пут да неологистичка постане општеупотребна лексика. Осим тога, многе жене не желе да назив своје професије, свога звања, функције и сл. уподобљавају жељама „родних идеолога“, који на силу, оглушујући се о граматичка правила српског језика, граматички род поистовећују са полом. Мушки граматички род је неутрална категорија, што значи да се њоме, према језичком закону, семантички обухвата и категорија мушког и женског пола (нпр. *Она је одличан лекар, Расписан је конкурс за једног наставника; Мајка и отац су шетали* и сл.).

Занимљиво је да је подстицај Закону дошао из Европске уније, а да сама Европска унија у својим декларацијама избегава сам термин „родна равноправност“¹, или су пак њене најугледније чланице, каква је нпр. Француска, изричито против „родно сензитивног језика“². Зато је логично очекивати да, ако је ЕУ била повод овоме закону, садашњи однос ЕУ према родно сензитивном језику буде разлог његовом повлачењу. Посебно и због тога што је, како су обавештени и посланици који су Закон усвојили, овај закон по мишљењу српског Високог савета судства, које је сагласно мишљењу Одбора за стандардизацију српског језика, „противустанан и супротан другим постојећим законским решењима“. А противустанан је зато што Устав не познаје категорију рода, законом се

¹ https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2021&mm=05&dd=07&nav_category=78&nav_id=1854043

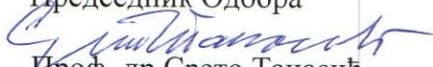
² <https://kurier.at/politik/ausland/frankreich-verbietet-das-gendern/401380931>

врши насиље над српским језиком и онемогућава слобода употребе свих уобичајених изражајних могућности српскога језика, пошто се прописује, уз претњу драконским казнама, искључиво неологистички начин исказивања форми родно сензитивног језика.

Зато се Одбор, заједно са некупштинским говорницима српскога језика, мора запитати: је ли стварно дошло време да се „српска“ Скупштина и „српски“ министри и „српски“ посланици већ 30 година противе усвајању закона о заштити српскога језика и ћирилице, а за мање од пола године усвоје Закон који је у језичком делу *закон против српског језика*.

Све речено недвосмислено показује да је неопходно да Уставни суд прогласи овај закон неуставним.

Председник Одбора

Проф. др Срето Танасић,
дописни члан АНУРС